

ESAD KURTOVIĆ

Vlasi Pilatovci

Apstrakt: Vlasi Pilatovci pripadaju vlaškim zajednicama koje su popraćene manjim brojem pokazatelja i čiji historijat ostaje u sjeni većih i značajnijih vlaških skupina. Prikupljene informacije na ovom mjestu predstavljaju pokušaj njihovog isticanja i bjekstva od zaborava. Povezani su za naselje Pilatovci kod Bileće. Spominju se od 1403. godine. Bili su vazali bosanskog kralja, a kasnije vlastele iz roda Kosače. Bave se karavanskom trgovinom, uzgojem i radom sa stokom po ugovoru, kreditnom trgovinom i drumskim razbojništvom.

Ključne riječi: Vlasi, Vlasi Pilatovići, Bileća, Dubrovnik, Kosače

Abstract: The Pilatovci Vlachs belong to the Vlach communities which are followed by a small number of indicators and whose history remains in the shadow of greater and more important Vlach groups. The collected information represents an attempt of their emphasis and escape from oblivion. They are connected to the settlements Pilatovci near Bileća. They deal with caravan trade, breeding and work with cattle on contracts, crediting trade and highway robbery.

Key words: Vlachs, Pilatovići Vlachs, Bileća, Dubrovnik, Kosače

Informacije o vlasima Pilatovcima su dosta rijetke i nepovezane. To je bilo razlogom da u dosadašnjoj literaturi budu usput spominjani ili da ostaju potpuno nepoznati.¹ Mada prikupljeni podaci ne omogućavaju odgovore na uobičajena pitanja koja se daju za druge veće i značajnije katune i vlaške skupine, smatramo da je pravljenje neke vrste presjeka znanja o njima dobra polazna osnova za daljnja istraživanja. Dakle, na ovom mjestu slijedi prvo zasebno razmatranje o vlasima Pilatovcima.

Pilat

U izvorima se ovi vlasi navode kao Pilatovići i Pilatovci. Očito je da je i u njihovom slučaju lično ime starješine (Pilat) koji je zasnovao katun predstavljalo osnovu za njihovo kasnije imenovanje, kao prezime Pilatović i kao naziv njihove skupine

¹ Marko Vego, *Naselja bosanske srednjovjekovne države*, Svjetlost, Sarajevo 1957, 90.

Pilatovići i Pilatovci.² U ovom radu mi ćemo ih imenovati kao Pilatovce. Taj predak sa imenom Pilat vjerovatno je živio u drugoj polovini XIV stoljeća. Njemu bi se pripisalo izdvajanje zajednice u zaseban katun. Konkretno informacije o njemu ipak izostaju. Inače ime Pilat je egzistiralo među Vlasima i nije im bilo strano. Tako se početkom 1412. godine spominje Pilat među Vlasima Ridanima.³ Decembra 1428. godine spominje se jedan Vlah iz Kozice Pilat Radovanić. On je prodao jednog crnog konja Radovanu Vratišiću za dvadeset perpera.⁴ Ne znamo kojem katunu ili vlaškoj skupini je pripadao.⁵

Pilatovići

Prve očuvane arhivske informacije o Vlasima Pilatovcima su iz septembra 1403. godine. U vrijeme bosansko-dubrovačkog rata bio je prekinut promet među ovim državama pa i učesće Vlaha u karavanskoj trgovini. Sa stabiliziranjem prilika Vlasima je dolazak omogućavan posebnim odobrenjima od strane dubrovačke vlade. Tako je početkom septembra 1403. godine data dozvola Ugarcima i Pilatovcima, Vlasima bosanskog kralja, da mogu slobodno doći u Dubrovnik i kupiti sol kako je već to bilo odobreno i drugim Vlasima.⁶ Ova informacija nam pokazuje da su Vlasi Pilatovci bili vazali bosanskog kralja, kao skoro svi Vlasi u okviru Bosanskog kraljevstva krajem XIV i početkom XV stoljeća, da su bili poznati - prepoznatljivi i bavili se uobičajenim poslovima karavanskog prijevoza karakterističnim za Vlahe na ovim podnebljima.

² Десанка Ковачевић, “Средњовјековни катун по дубровачким изворима“, у: *Симпозијум о средњовјековном катуну*, (ур: Миленко С. Филиповић), Научно друштво Босне и Херцеговине, Посебна издања 2, Одјелјење историјско-филолошких наука 1, Сарајево, 1963, 123, 127.

³ “Ser Pasqualis de Resti coram domino Marino de Bona Rectore conqueritur supra Dobrouoy Subaç et super duos suos nepotes et supra homines de Versigna, super vlahos Rigyani. Eo quia die IIII presenti menses per vim acceperunt sibi trecentos oues in Paprat in Canali” (08.01. 1412.), Državni arhiv u Dubrovniku, *Lamenta de foris*, sv. II, f. 135v. Ispod: “Predictus ser Pasqualis etiam infrascriptus fuisse cum suprascriptis ... [ne vidi se] ... Radiceuich, Tassouaç eius frater de Versigne homines Sumine, Obrad ... [ne vidi se] ... vlahos Rigyani et duos eorum nepotes nomine Dobercho et ... [ne vidi se] ... et duos nepotes Dragossii Rigyani nomine Pilat et Dobrasin. Et dixit soluisse pro soçbina yperperos XV”, Isto.

⁴ “Pilatus Radouanich vlahchus de Cosiza nomine vendicione dedit, vendidit et tradidit unum equum nigrum Radoano Vratishich, presenti et ementi, pro precio yperperorum viginti, quod precium dictus Pilatus confessus et manifestus fuit habuisse et recepisse a dicto Radoano, renuntiando, et promittens dictus Pilattus Radouanich pro se et suos homines dictum equum ut supra venditum dicto emptori deffendere et autorizare, guarentare et disbrigare ab omni persona” (11.12. 1428.), DAD, *Diversa Cancellariae*, sv. XLV, f. 144v.

⁵ Na dubrovačkom području u jednom ugovoru registriran je izvjesni Pilat Stjepojević: “Pilatho Stiepoeuich ... Pilatus ... Pilato” (21.02. 1408.g.), DAD, Div. Canc., sv. XXXVII, f. 12.

⁶ “Prima pars est de faciendo gratiam turmis Ugarzich et Pillatouich vlahis regis Bossinenses quod possint venire securi a gentibus nostris cum eorum rebus penes ciuitatem Ragusii et ipsos vendere et emere de sale nostri comerchi prout data fuit fides alii” (03.09. 1403.), DAD, *Reformationes*, sv. XXXII, f. 167.

Junu 1405. godine spominju se Vlasi sa prezimenom Pilatović i Vlasi iz katuna Pilatović. Naime, tada su Vukac Pilatović, Milić Brajković i Vladoje Pilatović, označeni da su iz katuna Pilatović (*vlachi de cathono Pillatouich*) sačinili ugovor o prijevozu 12 tovara soli Andruška Lavričića do trga Ustikolina. U slučaju da ne ispune ugovor bili su spremni prihvatiti kaznu od deset perpera po tovaru.⁷ Cijena ovog prijevoza nije navedena. U slučaju prijevoza soli ona je bila polovina prevožene soli, a ovdje će ponajprije biti da su za prijevoz ovih dvanaest tovara na ime cijene prijevoza Vlasi dobili drugih dvanaest tovara soli. Na osnovu ovog pokazatelja, osim potvrde da se početkom XV stoljeća Vlasi Pilatovci nalaze u uobičajenom poslu karavanskog prijevoza robe između Dubrovnika i zaleđa, poput brojnih drugih vlaških katuna i skupina, pažnju moramo posvetiti i drugim stvarima koje proizilaze iz istog. To se odnosi na spominjane, možda braće, Vukca i Vladoja Pilatovića te možda nasljednika oca i katunara Pilata, koji je njima dao prezime a katunu ime. Svakako ovaj prvi spomen katuna sa izvedenim prezimenom Pilatović ukazuje na njegovu starost u još jednoj generaciji unazad, tj. u drugu polovinu XIV stoljeća.

Nakon dva fragmentarna spomena iz početka XV stoljeća Vlahe Pilatovce tako naznačene ne nalazimo nekoliko decenija. Vlasi Pilatovci dalje se spominju tek u toku Konavoskog rata, juna 1430. godine, među optuženima od strane Dubrovčana za napad na njihove vojne postrojbe koje su logorovale na Brgatu.⁸ Ni tada se oni ne navode zasebnim imenima. Optužba je upućena prema vojvodi Sandalju Hraniću Kosači, pa se pitanje seniora Vlaha Pilatovaca, možda i od ranije, ali od 1430. godine nadalje zasigurno, može povezivati sa Kosačama.

Pored ranije navođenih, prezime Pilatović baštine i drugi Vlasi. U pismu vojvodi Sandalju Hraniću početkom augusta 1430. godine Dubrovčani daju dozvolu Nikoli Pilatoviću i njegovim ljudima (*Nicola Pilatouich e suoi*) da mogu doći u Dubrovnik.⁹ Ova dozvola je u vezi ranijeg napada koji je na sve Vlahe navukao teške dubrovačke

⁷ “Volchez Pillatouich, Millich Braichouich, Vladoye Pillatouich} vlachi de cathono Pillatouich faciunt manifestum habuisse et recepisse ab Andruscho Lauriçich duodecim salmas salis quas promictunt et se obligant insolidum et ad melius tenentem per aptay renuntiando portare cum equis eorum ad mercatum Ustichuline usque ad nouem dies proxime futuris. Et in casu quod non essent in dicto mercato cum dicto sale teneatur soluere pro qualibet salma yperperos decem dicto Andruscho nomina pene. Renuntiando” (22.06. 1405.), DAD, Div. Canc., sv. XXXV, f. 195.

⁸ “tutti quelli de Versigna fornno con quelli de Tribigna contra li nostri. Et a man salua esse de Versigna preseno piu di nostri i quali di puo ucidirno et una gran parte dele arme di nostri arobanno et tolsino et ogi in de anno. Et per lo simile fornno di certo con essi de Tribigna duo turme de vlachi Pilatouzi i quali tolsino et arobanno lo nacharado del capitano nostro et molte arme di nostri. E duo altre turme de vlachi Crisoeuichi i quali per lo simile tolsino et arobanno piu e piu arme ali nostri. E questo oltra li altri vlachi di quali per altre vi scriuessimo ... deli homeni del conte Gregore come per le prime vi scriuessimo e questo vi dicemo di certo” (10.06. 1430.), DAD, Lettere di Levante, sv. X, f. 153v.

⁹ “demo piena fede a Nicola Pilatouich e suoi che possano vegnir a Ragusi” (01.08. 1430.), DAD, Lett. di Lev., sv. X, f. 187v.

optužbe. Vlasi su se preko svoga seniora Sandalja Hranića uspijevali vratiti svojim uobičajenim poslovima karavanskog prijevoza. Navedena je još jedna vrlo značajna potvrda o Kosačama kao seniorima vlaha Pilatovaca. Spominjani Nikola Pilatović je očito važan predstavnik među Pilatovićima, možda čak i katunar s obzirom da se uz njega spominju i njegovi ljudi. Nismo uspjeli pronaći pokazatelje koji bi u određenim poslovima potvrdili prisutnost Nikole Pilatovića u Dubrovniku 1430. godine. Dobijena dozvola davala mu je dobru garanciju koju je on najvjerojatnije i iskoristio.

Septembra 1432. godine Nikola Pilatović je zasigurno u Dubrovniku. Malo vijeće donijelo je odluku da mu državni salinari kao dar daju dva modija soli zato jer kupuje 120 tovara soli.¹⁰ Takva vrsta darivanja predstavlja svojevrstan podsticaj, a visina dara se određuje prema visini kupljene soli. Većinom se za kupljenih 50 modija na dar dobija jedan modij soli. Kupovina soli od strane Vlaha koju odobrava Malo vijeće se obično zasnivala na kreditu kojeg je pratio zalog u srebru ili jemstvo nekog uglednog Dubrovčanina. Ono što nas posebno na ovom mjestu interesuje je činjenica da se u ovakvim odlukama i u ovakvom kontekstu redovno nalaze istaknuti predstavnici katuna, često i sami katunari. Možemo pretpostaviti da je Nikola Pilatović istaknuti predstavnik katuna i da je u direktnom srodstvu sa ranije navedenim Vukcem i Vladojem Pilatovićem iz 1405. godine. Na sličan način, septembra 1434. godine spominju se Stanko Vukčić i Bogdan Bogdanović, vlasi Pilatovci koji su kupili 150 modija soli i stoga dobili tri modija soli na poklon.¹¹ I za njih bi vrijedilo ista konstatacija da vjerojatno pripadaju istaknutijim predstavnicima u katunu vlaha Pilatovaca.

Drugi osoba koju smo nagovijestili sa prezimenom Pilatović, a četvrta u nizu, jeste Vlatko Pilatović. Obrisom dostupnih izvora on je najupečatljivije predstavljen. Septembra 1435. godine Ostoja Vukčić i Medoš Bogetić, označeni kao Vlasi iz katuna Vlatka Pilatovca (*de catuna Vlatchi Pilatouaç*) i Juraj Bratković i Šain Mirosalić iz katuna Jurina Mirosalića Bukvića obavezali su se Miloradu Radašiniću da će do

¹⁰ "Captum fuit quia salinarii nostri dare debeant dono modia tria salis Pascasio Mirilouich qui emit salmas salis CL. Item dono dare debeant modia duo salis Nicole Pilatouich qui emit salmas salis CXX" (03.09. 1432.), DAD, *Consilium Minus*, sv. V, f. 219.

¹¹ "De mandato domini Rectoris ser Petri de Bona vigore partis capte die 26 mai proxime preteriti, Milobrat Voizinouich et Bratugl Braicouich vlahis Bormasi qui leuauerunt modia 190 salis dono modia tres salis" (06.09. 1434.), DAD, *Cons. Min.*, sv. VI, f. 167. Ispod: "Die suprascripto Radogne Vochaceuich et Vochaç Milosseuich vlahis Priraç qui leuauerunt modia 300 salis dono modia 6 salis. Die 9 septembris Braian Banzich catunario qui cum sociis leuauit modia 150 salis modia tres salis dono. Die X septembris Stancho Vochzich, Bogdano Bogdanouich vlahis Pilatouzi qui leuauerunt modios CL salis modia 3 salis. Die 15 septembris Vladislauo Rachoeuich et Nixe Vitomirich vlahi Bormaç qui leuauerunt modia 200 salis dono modia 4 salis. Die 16 septembris Radman vlacho Drognach qui leuauit modia 100 salis dono modia salis duo. Die 21 septembris Voçichna Pocracich, Giurach Gorzich vlahis Predoeuich qui leuauerunt modia ducentos salis dono modia quatuor salis. Die 27 septembris Stancho vlacho de Bochuich de Malessa qui leuauit modia CL salis in dono modia tres. Die ultimo septembris Vitomir Priradaç vlacho qui leuauit modia CXXX salis dono modia duos salis", Isto.

praznika svete Lucije u oktobru doći u Dubrovnik i da će dovesti jednog vola koji je bio Miloradovo vlasništvo. Ukoliko to ne učine do predviđenog termina trebali su da plate 12 perpera. Septembra naredne, 1436. godine, zavedeno je da je zbog duga Ostoja Vukčić bio zatvoren u Dubrovniku.¹² U navedenom prepoznajemo da se radilo o ugovoru o radu sa volom koji do predviđenog termina nije bio vraćen. Najvažnija informacija je prvo zasigurno imenovanje katunara među Vlasima Pilatovcima. Čini se da su Vukac (1405), Vladoje (1405), Nikola (1430-1432) i Vlatko Pilatović (1435) braća i da su imali katunarsku poziciju koju su naslijedili od svoga oca. Istaknuto se to čini za Nikolu, a izvjesnim za Vlatka Pilatovića. Navedeni Ostoja Vukčić (1435-1436) mogao bi biti u rodbinskim vezama sa ranije spominjanim Stankom Vukčićem (1434). Dalje informacije o Pilatovićima kao najistaknutijim među Vlasima Pilatovcima izostaju. Teško je raspoznavati sljedeću generaciju s obzirom da se prezimena Pilatović na njih više ne odnose nego su patronimikom promijenjena.

Pilatovci

Među vlasima Pilatovcima koji se hronološki dalje mogu upratiti je Radivoj Kukikop (Kukjekop). Zajedno sa Radovcem Konjevodićem, čovjekom Radiča Vukovića iz naselja Grebci, te Vukcem Račićem i Balom Radovčićem iz Bobana (možda Vlasi Bobani) on je optužen augusta 1436. godine od strane Milića Božićkovića iz Orašca zbog pljačke dva ovna.¹³ Desetak godina kasnije, tj. maja 1445. godine, vlah Pilatovac Radivoj Kukjekop i Vukša Nikolić iz Miruša optuženi su da su u Kamenom brdu napali i opljačkali Budeča Petkovića oduzevši mu niz stvari i robe koju je

¹² “Hostoia Vochzich et Medos Bogetich vlachi de catuna Vlatchi Pilatouac et Giurag Bratchouich et Sain Mirosalich vlachi de catuna Giurini Mirosalich Buchuich} omnes ad melius tenentem super se et omnia cuiuslibet eorum bona promiserunt et in hanc forma dare et consignare se obligauerunt Milorad Radassinouich presenti et recipienti hinc ad festum sancte Luce de mense octobris proxime venturis in Ragusio dare et consignare ipsi Milorad unum bouem qui fuit dicti Milorad et quem bouem ipse Milorad dicet fuisse suum. De quo boue fides plenaria suo simplici verbo ad habeatur dicto Milorad se ipse dicet dictum non esse eius bouem quem vero nisi dederit in dicto termino vel ante terminum quia ipsi vlachi ad meliustenentem ut supra pro valore et precio ipsius bouis dare et soluere teneantur yperperos duodecim grossos Ragusii predicto Milorad. Renuntiantes omnes. Judex ser Nicola de Georgio et Nicola Stella testis” (21.09. 1435.), DAD, *Diversa Notariae*, sv. XX, f. 72v. Ispod: “Die 18 septembris 1436 Milorad Radasinouich creditor suprascriptus coram domino Rectore ser Nicola de Georgio dixit se tenere velle pro debito suprascripto supra Hostoiam Vochzich unum ex predictis debitoris, qui Hostoia carceratus fuit pro ipso debito”, Isto.

¹³ “Milich Bosigchouich de Orasaz coram domino Rectore conqueritur supra Radoaz Cognouodich hominem de Radiz Vouchouich de Grepze et Vuchaz Racich de Bobani vlacchum et Radiuoy Chuchichop de vlachis Pilatouzi et Bale Radoucich de Bobani. Eo quia furati fuerunt de eius domo de Orasaz duas pecudes ante Sanctum Illiam proxime futuris pro duos dies. Et dixit dedisse sozbine iperperis duo infrascripto. Testes: Radoaz Cognouodich et eius uxore et filio” (12.08. 1436.), DAD, Lam. de for., sv. XI, f. 168v.

imao sa sobom.¹⁴ Mjesto pljačke Kameno brdo smješteno je u blizini Bileće, Cernice i Ključa. Na istom mjestu opljačkan je Radoje Radulinović. Za pljačku robe i stvari on je juna 1445. godine optužio veći broj Vlaha Pilatovaca među kojima Mirosava i Budisava Pilatovića te Dobru Obradovića, Dejana Nonkovića i Juraka Brajanovića.¹⁵ Barem bi smo mogli zaključiti da je Kameno brdo blizu Vlasima Pilatovcima. A ovi Pilatovići, Mirosav i Budisav Pilatović, bi mogli biti u srodstvu sa ranije navođenim Pilatovićima.

Oktoobra 1446. godine zbog napada, ranjavanja i pljačke Brajko i Božićko Petrović iz Konavala optužili su veći broj Vlaha pod upravom izvjesnog Paskaša, a koji nisu baš najjasnije nazvani Pilatovcima (*vlachi vocati Patouçi sub gubernacione de Paschas vlach*). Spomenuti su Vladoje Kičić, Radič Nikolić, Vukašin Dejanović, Klapac Mioković i Brajan Žurović.¹⁶ Prema pokazatelju iz oktobra 1459. godine Vlasi Pilatovci su dali ime naselju Pilatovci kod Bileće. Tada je spomenut Radoje Božićković iz tog naselja.¹⁷

Marta 1465. godine Milica, supruga krznara Radohne Radosalića podigla je tužbu protiv Vlaha Pilatovaca braće Dragića i Vignja Bogdanovića, braće Radoja i Radiča Budisalića te Vukića Klikojevića označenih da su vazali kneza Vladislava

¹⁴ “Budeç Petchouich coram domino Rectore ser Nicola de Poza fecit lamentum supra Vuxam Nicolich de Mirus et Radiuoi Chuchiechop de Pillatouci, dicens quod acceperunt sibi per vim olleum preci yperperis quatuor, ferum yperperis trium, unam zupam, unam camisiam, unam gonellam, unum capellum, unum par caligarum, unum par sotularium, unum par bixachiarum, unum mantellum et unum par tangliarum et ipsum verberauerunt. Et hoc fuit in Chameno brdo” (02.05. 1445.), DAD, Lam. de for., sv. XIX, f. 69.

¹⁵ “Radoe Radulinouich coram domino Rectore ser Johanne de Volzo fecit lamentum, dicens quod fuerunt sibi per vim accepte pelles, cera et vestes et tres pelles martoree et quatuor vulpine et alia ad valorem yperperorum XXX in Cameno berde. Dixit quod fuerunt quinque, videlicet, Mirosausus et Budisauus Pilatouichi et Dobrie Obradouich et Deian Nonchouich et Giurach Braianouich de Pilatouci. [Testes:] Stanichna Radasinouich, Bosidar Sochouich” (27.06. 1445.), DAD, Lam. de for., sv. XIX, f. 117.

¹⁶ “Braichus de Bosigcho Petrouich de Canali coram domino Rectore ser Jacobo Ju. de Sorgo fecit lamentum supra Vladoe Chicicich et Radiç Nicolich et Vochasinum Deianouich et Clapaç Miochouich et Braianum Surouich, dicens quod ipsi sunt vlachi vocati Patouçi [?, možda: Pilatouci], sub gubernacione de Paschas vlach, et verberauerunt et vulnerauerunt dictum Braichum cum una curtella de taio supra caput et vulnerauerunt ipsum supra manu et inciserunt sibi unum digitum et acceperunt sibi unam sptam et unam curtellesiam per vim. Et hoc fuit eundo cum carauana in Tribigne. [Testes:] Radoe Radolinouich, Dabisii Albanensis, Milorat fantus ser Orsati P. de Sorgo” (18.10. 1446.), DAD, Lam. de for., sv. XX, f. 230v.

¹⁷ “Radoe Bosigchouich de villa Pilatouzi ad Bilechia omni jure, via, modo et forma quibus melius poterit dedit, cessit et renuntiauit Gliubissauae suis sorori ibi presenti et uxori Ziuchi Milichouich ibi presentis et ad uxoris sue constitutis et pro se suisque Gliubissauae herdeibus et successores acceptanti omnes actiones reales et personales ... in dote et in bonis ac sucessionem Vuchossauae filie olim dicti Radoe et olim uxoris Ziuchi Medosseuich de Breno ponens ipse Radoe dictam Gliubissauam injus et rerum suum et faciens eam ... in rem propriam ita quia ipsa Gliubissa possit etere et exigere” (24.10. 1459.), DAD, Div. Canc., sv. LXIX, f. 16.

Kosaće, a zbog otimanja i prodaje Radosave i Radivoja, djece njene sestre Vladisave.¹⁸ Aprila 1467. godine Radivoj Pustipuković iz Župe dubrovačke podigao je tužbu protiv Vlaha Pilatovca Juriena Brajanovića zbog pljačke kobile od njegovog sina Petra a koja je izvršena na području Brgata.¹⁹

Augusta 1470. godine Vlahe Pilatovce nalazimo i u kreditnoj trgovini. Zajedno sa Radivojem Vitojevićem iz Dubrovnika Vlasi Pilatovci Radosav Radovanović, Vukdrag Tomašević i Dragiša Ivanišević zadužuju se kod lanara Lukše Stojsalića na 41 perper i tri groša. Obavezali su se da će u četiri rate, sa predviđenim vremenom, otplatiti svoje zaduženje.²⁰

Oktoobra 1473. godine prokuratori Ivana Pripčinovića, Ratko Vukosalić i Jurak Pripčinović, podigli su tužbu zbog napada protiv neimenovanog katunara među Vlasima Pilatovcima te pripadnicima toga katuna Vukašina Vukšića i Radivoja Vukosalića.²¹

¹⁸ “*Milliça uxor Radochne Radossaglich sartoris coram domini iudicibus de criminalis quorum caput fuit ser Vladissaus de Goçe in locum ser Nicola P. de Gondola grauter conquesta fuit contra Vigagn et Drachich fratres Bogdanouich et Radoe Budissaglich et Radicium fratrem dicti Radoe et Vochichium Clicoeuch omnes de vlachis Pillatouci jurisdictionis comitis Vladissau, dicens et exponens quod cum ipsa secum habet in domo sua in Ragusio Radossauam et Radiuoium heredes et filium filiaquam Vladissaue sue sororis et uxoris Radasini fratris condam Vlatchi dicti Zuzorina habitatoris in Vermo super teritorio herceg et cum sit quod dictus Radassinus ipsi dicte Millice misisset petitum dictos Radiuoium et Radossauam ut eos videret eo quod eos suos dictos filios non viderat Milliça misisset venerunt predicti Vigagn, Dragich, Radoe et Radicius et eos prenominatos Radiuoium et et Radossauam tamquam robci et assassini derobarunt et eos voluerunt vendere suprascripto Vochichio Clicoeuch” (07.03. 1465.), DAD, Lam. de for., sv. XXXVI, f. 189.*

¹⁹ “*Radiuoius Pustipucouich de Brenno coram dominis iudicibus de criminali quorum caput fuit ser Marinus Ju. de Gondola lamentum fecit contra Giurienum Brayanouich de vlachis Pilatouci, dicens quod dictus Giurienus per vim derobauit Petro filio eius Radiuoi unam cabalam in Vergato iam sunt quia duo anni et eam duxit secum et fecit de ea quiduid voluit” (21.04. 1467.), DAD, Lam. de for., sv. XXXVIII, f. 234.*

²⁰ “*Nos Radiuoi Vitoeuich de Ragusio et Radossauus Radouanouich et Vuchdrag Tomaseuich et Dragissa Iuanisseuich omnes de Pilatouaz confitemur quod super nos et omnia nostra obligamus nos dare et soluere Luchxe Stoysalich lanario perperos XLI et grossos III ad hoc terminus, videlicet, iperperos X ad festum sancti Luce proxime futuros et iperperos X ad festum Natiuitatis domini et iperperos X ad Carnisprium proxime futuros et iperperos XI et grossos 3 ad festum sancti Georgii proxime futuros. Sub pena X pro cento. Et si falliremus unam pagam quod possimus cogi pro toto dicto debito. Tenente se etc. Renuntiando etc. Hec autem etc. Judex et testis ut supra” (31.08. 1470.), DAD, Debita Notariae, sv. XXXIX, f. 50v. Ispod: “*Die XXVII octobris 1470 predictum Luchxa Stoysalich confessus fuit a dictis debitis habuisse et recepissee yperperos dexam pro prima paga predicti debiti. Renuntiando. Die X decembris 1470 suprascriptus Luchxa confessus fuit habuisse et recepissee yperperos duodecim et pro parte dicte obligationis”, Isto.**

²¹ “*Ratchus Vocossaglich et Giurag Pripcinouich tanquam procuratores Johannis Pripcinouich comparuerunt coram domini iudicibus de criminalis quorum caput fuit ser Stephanus de Georgio nomine procuratorio quo sibi et eorum querelam siue lamentum detulerunt contra et aduersus [prazan prostor] cathonarium in vlachis Pilatouci sic dictis et contra Vocassinum Vochsich, Radiuoium Vocossaglich de vlachis Pilatouci, dicentes ipsi predicti procuratoris nomine predictis quod eum sit quod dictus Johannes his diebus proxime decursis iret versus Planich, supranominati vlachi eum*

	Vlasi Pilatovci
1405	Vukac Pilatović, Milić Brajković, Vladoje Pilatović
1430-1432	Nikola Pilatović
1434	Stanko Vukčić, Bogdan Bogdanović
1435	Vlatko Pilatović, Ostoja Vukčić, Medoš Bogetić
1436-1445	Radivoj Kukikop (Kukjekop)
1445	Mirosav i Budisav Pilatović, Dobro Obradović, Dejan Nonković, Jurak Brajanović
1446	Paskaš, Vladoje Kičić, Radič Nikolić, Vukašin Dejanović, Klapac Mioković, Brajan Žurović
1459	Radoje Božićković
1465	braća Dragić i Viganj Bogdanović, braća Radoje i Radič Budisalić, Vukić Klikojević
1467	Jurien Brajanović
1470	Radosav Radovanović, Vukdrag Tomašević, Dragiša Ivanišević
1473	Vukašin Vukšić, Radivoj Vukosalić

Zaključak

Vlasi Pilatovci nalaze se na margini spoznaje o Vlasima. Prikupljeno na ovom mjestu predstavlja nekoliko skromnih pokazatelja njihovog spominjanja, a to je ujedno sve što se o njima zasad moglo pronaći. Njihova teritorijalizacija i smještaj povezani su za naselje Pilatovci na području Bileće, kako se to navodi u dokumentu iz oktobra 1459. godine (*de villa Pilatouzi ad Bilechia*). Tome u prilog ide i njihovo učešće u dvije pljačke na obližnjem lokalitetu Kamenom brdu (maja i juna 1445).

Porijeklo Vlaha Pilatovaca je moguće u pretpostavci demonstrirati poput izrastanja drugih katuna. Najvažnijim predstavnicima ovih Vlaha pripadao bi mogući rodonačelnik Pilat, koji je u drugoj polovini XIV stoljeća očito izdvajanjem katuna obezbjedio katunu ime i porodici nasljednu katunarsku poziciju. Njegovi nasljednici mogli bi biti Vukac (1405), Vladoje (1405), Nikola (1430-1432) i Vlatko Pilatović (1435). Nešto dalja vremenska distanca nas sprječava da pretpostavimo da su Mirosav i Budisav Pilatović (1445) u istom srodstvenom redu. Mogli bi biti predstavnici treće generacije. Nikola Pilatović je bio uglednija ličnost među Vlasima Pilatovcima, jer je imao određenu odgovornost predvodništva (*Nicola Pilatouich e suoi*). Jedini izvorom zasvjedočeni katunar među Pilatovcima je Vlatko Pilatović

agressi fuerunt cum armis et eum persecuti fuerunt et totam eius comittuam et nisi aufugissent” (09.10. 1473.), DAD, Lam. de for., sv. XLIII, f. 266v.

(*de catuna Vlatchi Pilatouaç*). Kasnije se spominju Vlasi Pilatovci pod upravom izvjesnog Paskaša (1446) (*vlachi vocati Patouçi sub gubernacione de Paschas vlach*).

Prvi spomen Vlaha Pilatovaca je iz 1403. godine a tada je navedeno da su bili vazali bosanskog kralja. Kasnije se navode kao vazali roda Kosače (1430, 1465). Poput drugih vlaških katuna i skupina oni se bave karavanskom trgovinom (1405, 1430, 1432, 1434), uzgojem i radom sa stokom po ugovoru (1435), kreditnom trgovinom (1470) i drumskim razbojništvom (1436, 1445, 1465, 1467, 1473).

Esad Kurtović
The Pilatovci Vlachs

Summary

The Pilatovci Vlachs are at the margins of our knowledge about Vlachs. The presented data constitutes only some modest indicators of their mentions and that is at the same time everything that could have been found about them. Their territorialisation and settlement are connected to a place Pilatovci in the area of Bileća, as is mentioned in a document from October 1459 (*de villa Pilatouzi ad Bilechia*). To the knowledge about them also contributes their involvement in two robberies in the vicinity of Kameno brdo (in May and June 1445). The origin of Pilatovci Vlachs is possible to demonstrate in an assumption like the appearance of other katuns. To the most important representative of these Vlachs belongs the possible head of the kinsmen, Pilat who in the second half of the 14th century by separating of the katun gave his name to the katun and the family the revisionary katun position. His successors might be Vukac (1405), Vladoje (1405), Nikola (1430-1432) and Vlatko Pilatović (1435). A somewhat further time distance does not prevent us to suppose that Mirosav and Budisav Pilatović are in the same relative line. They might be the representatives of the third generation. Nikola Pilatović was an esteemed figure among the Pilatovci Vlachs since he had a certain responsibility of a leader (*Nicola Pilatouich e suoi*). The only resident of the katun amongst the Pilatovci recorded in a source is Vlatko Pilatović (*de catuna Vlatchi Pilatouaç*). Later The Pilatovci Vlachs are mentioned under the rule of certain Paskaš (1446) (*vlachi vocati Patouçi sub gubernacione de Paschas vlach*). The first mention of Pilatovci Vlachs stems from the year 1403 and it is said that they were vassals of the Bosnian King. Later they are referred to as vassals of the Kosačas (430, 1465). Like other Vlach katuns and groups they were involved with caravan trade (1405, 1430, 1432, 1434), breeding and work with cattle on contracts (1435), crediting trade (1470) and highway robbery (1436, 1445, 1465, 1467, 1473).